

Προτάσεις σχεδιασμού χώρων πρασίνου

16. ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΟ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΣΤΗΝ ΝΕΑ ΠΑΡΑΛΙΑ*

Το οικοδομικό τετράγωνο βρίσκεται στην περιοχή της Νέας Παραλίας Θεσσαλονίκης, στο τμήμα του Πολεοδομικού Συγκροτήματος που ορίζεται από την οδό Βασιλίσσης Όλγας και τη γραμμή της παραλίας. Πρόκειται για περιοχή μικτής κατοικίας με πολυόροφες οικοδομές υψηλής αξίας με καταστήματα εμπορίου και αναψυχής στα ισόγεια.

Το Ο.Τ. αποτελείται από τέσσερα οικόπεδα με τις αντίστοιχες πολυόροφες οικοδομές. Στο εσωτερικό του οικοδομικού τετραγώνου οι μικροί ακάλυπτοι των οικοπέδων, που «περίσσεψαν» από την οικοδόμηση τους, είναι περιφραγμένοι με συμπαγείς περιφράξεις. Ο αστικός εξοπλισμός του Ο.Τ. περιορίζεται στους κάδους απορριμμάτων, στην σήμανση των δρόμων και σε κινητά παρτέρια σε ορισμένα σημεία, που λειτουργούν και ως εμπόδια στην στάθμευση αυτοκινήτων πάνω στα πεζοδρόμια.

Η φυσική χλωρίδα περιορίζεται σε ένα δένδρο στον εσωτερικό ακάλυπτο και στο αστικό πράσινο που περιλαμβάνει μερικά δένδρα στα πεζοδρόμια, θάμνους σε κινητά παρτέρια και έναν αναρριχώμενο κισσό στο πλαϊνό σόκορο μιας πολυκατοικίας. Οι εσωτερικοί ακάλυπτοι χώροι του οικοδομικού τετραγώνου είναι επιστρωμένοι με πλάκες από σιμέντο και αμελητέες περιοχές με χώμα.

Αξιολόγηση της ανταπόκρισης στις λειτουργίες και τις χρήσεις γης

Σημαντικά τμήματα των ελεύθερων χώρων (πεζοδρομίων και ακαλύπτων) χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση του οξυμένου προβλήματος της στάθμευσης που αντιμετωπίζει η πυκνοδομημένη περιοχή κατοικίας. Η διέλευση των πεζών από τα πεζοδρόμια του Ο.Τ. δεν είναι πάντοτε εύκολη, καθώς το μικρό πλάτος σε πολλά σημεία, η κακή κατάσταση της πλακόστρωσης και η κατάληψη τους από διάφορες χρήσεις (στάθμευση, φορτοεκφόρτωση εμπορευμάτων κλπ) εμποδίζουν την ομαλή πορεία τους και τους εκθέτουν σε κινδύνους. Υπαίθριες δραστηριότητες ή στάσεις είναι σχεδόν αδύνατες. Η κυκλοφορία των οχημάτων είναι έντονη όχι μόνο στον άξονα της Βασιλίσσης Όλγας, αλλά και στους περιβάλλοντες το Ο.Τ. δρόμους για την εξυπηρέτηση της κατοικίας και των καταστημάτων.

Ανταπόκριση σε περιβαλλοντικά ζητήματα

Τα κυριότερα δομικά υλικά των κτιρίων και των υπαίθριων χώρων, το σκυρόδεμα, τα τούβλα ή άσφαλτος των δρόμων και τα πλακόστρωτα των πεζοδρομίων είναι υλικά μικρής ανακλαστικότητας, μεγάλης θερμοχωρητικότητας και χαρακτηρίζονται από υψηλό συντελεστή θερμικής εκπομπής, δηλαδή επανεκπέμπουν το μεγαλύτερο ποσοστό της θερμότητας που έχουν απορροφήσει. Η θερμική συμπεριφορά των παραπάνω υλικών σε συνδυασμό με την μεγάλη πυκνότητα και τον μεγάλο όγκο των κτιρίων, καθώς και των μεγάλων επιφανειών ασφαλτόστρωσης, λειτουργούν ως συσσωρευτές θερμότητας και ευνοούν την δημιουργία του φαινομένου της «θερμικής νησίδας».

Η ατμοσφαιρική ρύπανση και ο θόρυβος στην περιοχή είναι έντονα φαινόμενα, λόγω του άξονα ταχείας κυκλοφορίας από τον οποίος διέρχονται καθημερινά εκατοντάδες αυτοκίνητα και των ενεργοβόρων κτιρίων (θέρμανση, κλιματισμός). Οι προαναφερθείσες συνθήκες τις περιόδους που επικρατούν ασθενείς άνεμοι η υπάρχει νηνεμία, ευνοούν την παγίδευση των αερίων ρύπων και την εμφάνιση του φαινομένου της «θερμικής νησίδας».

Η αστικοποίηση της περιοχής, όπως και σε όλη την πόλη, είχε σαν αποτέλεσμα την αδιαπεραστοποίηση της εδαφικής επιφάνειας σε μεγάλο ποσοστό με αποτέλεσμα να μηδενίζεται η διείσδυση του όμβριου νερού στο έδαφος να αυξάνεται η ταχύτητα ροής των απορρεόντων υδάτων και έτσι να διογκώνεται σημαντικά η παροχή νερού μετά από κάθε βροχόπτωση.

Η αισθητική τέλος, των υπαίθριων χώρων περιορίζεται σε μεμονωμένες επεμβάσεις ιδιωτών (π.χ. φύτευση καλλωπιστικών φυτών), όσο για την ποιότητα τους αυτή χαρακτηρίζεται από την παντελή έλλειψη συντήρησης τόσο των ιδιωτικών, όσο και των δημόσιων χώρων.

* Φοιτητική Εργασία της Κυριακής Πετρίδου στο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών: Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτιρίων του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Βελτιωτικές παρεμβάσεις

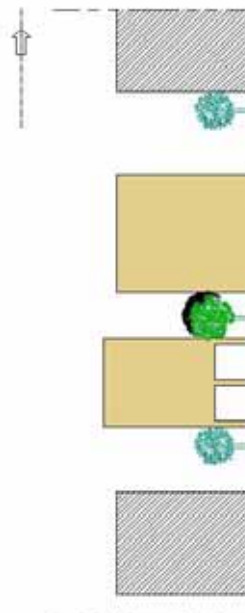
Με βάση τα παραπάνω διαπιστώνεται, ότι η περιβαλλοντική απόκριση του διαμορφωμένου αστικού περιβάλλοντος της περιοχής παρουσιάζει τα συνήθη προβλήματα των πυκνοδομημένων περιοχών, ως προς το μικροκλίμα της περιοχής και των συνθηκών θερμικής άνεσης. Για την αναδιάρθρωση της σχέσης του δομημένου και των ελεύθερων χώρων κοινόχρηστων και ιδιωτικών του οικοδομικού τετραγώνου και τον επανασχεδιασμό τους με σκοπό την βελτίωση του μικροκλίματος και των συνθηκών άνεσης προτείνονται οι παρακάτω παρεμβάσεις:

Στον υπαίθριο χώρο

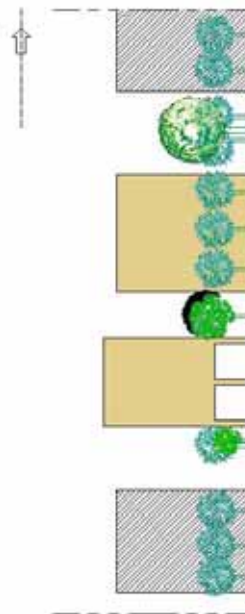
- Καθαίρεση των συμπαγών περιφράξεων των οικοπέδων του Ο.Τ. και της μεταλλικής κατασκευής που χρησιμοποιείται για στάθμευση και ενοποίηση των ακαλύπτων σε ενιαίο εσωτερικό υπαίθριο χώρο με φυσική διαμόρφωση και εξοπλισμό για την εξυπηρέτηση των υπαίθριων δραστηριοτήτων των κατοίκων (παιχνίδι, ήπια αναψυχή). Περιλαμβάνει καθιστικά στεγασμένα με ξύλινη πέργκολα, στην οποία θα στηριχθούν φυλλοβόλα αναρριχώμενα φυτά, περιοχή για φύτευση και γραμμικό στοιχείο νερού με πίδακες για τον δροσισμό το καλοκαίρι, που θα λειτουργεί με την κατάλληλη υποδομή και ως κανάλι επιφανειακής απορροής νερού στις περιπτώσεις ραγδαίας βροχής. Η ανακύκλωση του νερού και η λειτουργία του πίδακα θα γίνεται με ηλεκτρικό ρεύμα που θα παράγεται από φωτοβολταϊκά πάνελα τοποθετημένα στα δώματα των πολυκατοικιών.
- Επανασχεδιασμός των δρόμων που περιβάλλουν το Ο.Τ. και αναδιοργάνωση των μετακινήσεων και των υποδομών τους (πλην της Βασιλίσσης Όλγας, όπου δεν είναι δυνατό να γίνουν τοπικές παρεμβάσεις, λόγω της λειτουργίας της ως άξονα ταχείας κυκλοφορίας). Ο επανασχεδιασμός των δρόμων αφορά στην κίνηση των αυτοκινήτων (μείωση του πλάτους των δρόμων και μονοδρόμηση τους), των πεζών (συνεχόμενες προστατευμένες πορείες) και στην στάθμευση (οργάνωση των θέσεων στάθμευσης)
- Δημιουργία πεζόδρομου – πάρκου στο τμήμα της οδού Αγίου Σεραφείμ μεταξύ των οδών Βασιλίσσης Όλγας και Νικολάου Μάνου, σε άμεση επικοινωνία με τον εσωτερικό υπαίθριο χώρο του Ο.Τ. Περιλαμβάνει περιοχές πρασίνου και καθιστικών.
- Τα σκληρά δάπεδα τοποθετούνται στα τμήματα κίνησης των πεζών και αποτελούνται από βοτσαλόπλακες για τα πεζοδρόμια και πορώδεις κυβόλιθους εγκιβωτισμένους σε άμμο για την διευκόλυνση της απορροής των επιφανειακών υδάτων, στις υπόλοιπες απαραίτητες διαδρομές.
- Η κεντρική συνθετική ιδέα για τις επιστρώσεις αφορά στην δημιουργία της αίσθησης του προσανατολισμού με την δημιουργία λωρίδων από κυβόλιθους κατά την φορά της κίνησης ή της στάσης και της δυνατότητας αλλαγής πορείας με την ενσωμάτωση εγκάρσιων λωρίδων από διάτρητους κυβόλιθους όπου φυτρώνει γρασίδι.
- Γίνεται ευρεία χρήση χωμάτινων και φυτεμένων επιφανειών, καθώς και επιφάνειας συμπιεσμένου χώματος στο εσωτερικό του Ο.Τ. για την μείωση της θερμικής εκπομπής και την αύξηση της υδατοπερατότητας του εδάφους.
- Δημιουργούνται νησίδες πυκνού πρασίνου στον πεζόδρομο - πάρκο και στο εσωτερικό του Ο.Τ., με ευεργετικές για το μικροκλίμα των γύρω κτιρίων επιδράσεις. Κατά μήκος της Βασιλίσσης Όλγας, στην είσοδο των υπαίθριων χώρων από αυτήν την πλευρά και κατά μήκος των περιοχών στάθμευσης φυτεύονται αειθαλή δένδρα, που προστατεύουν από τον θόρυβο του δρόμου και συντελούν στην προστασία από τους ισχυρούς ψυχρούς ΒΔ ανέμους και στην αποφυγή δινών και στροβίλων τον χειμώνα. Τα υπόλοιπα δένδρα στο μικρό πάρκο είναι φυλλοβόλα για την παροχή σκιάς και δροσισμό στην περιοχή των καθιστικών το καλοκαίρι και την πρόσβαση του ηλιακού φωτός τον χειμώνα, σε συνδυασμό με οπωροφόρα δένδρα και καλλωπιστικούς θάμνους.
- Τοποθέτηση φωτοβολταϊκών συστοιχιών στα δώματα των κτιρίων για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας που θα χρησιμοποιηθεί για τον φωτισμό των δρόμων και των υπαίθριων χώρων την άρδευση του πρασίνου και τη λειτουργία του σιντριβανιού.
- Τοποθέτηση κάδων ανακύκλωσης στο εσωτερικό του Ο.Τ.

Στις κατοικίες

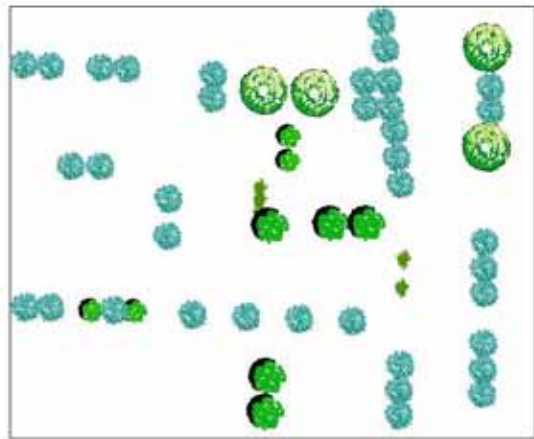
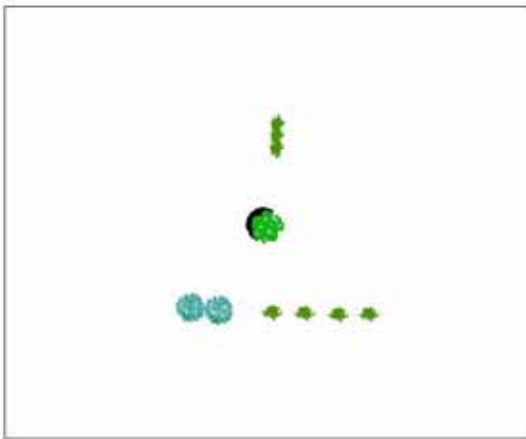
- Αξιοποίηση των δωματίων για τον δροσισμό των κτιρίων με φύτευση, προσθήκη στοιχείων νερού και οριζόντιων στοιχείων για την ηλιοπροστασία τους.
- Διαμόρφωση των δυτικών όψεων με προσθήκη κατακόρυφων κινητών στοιχείων για ηλιοπροστασία στους ψηλότερους ορόφους.
- Προσθήκη κατακόρυφης πέργκολας στις όψεις της οδού Β. Όλγας για το φιλτράρισμα του αέρα τον δροσισμό, την ηλιοπροστασία και την ηχομόνωση των διαμερισμάτων.
- Σύνδεση των κατοικιών με το δίκτυο φυσικού αερίου της περιοχής για θέρμανση, χρήση ηλιακών συλλεκτών για παραγωγή ζεστού νερού χρήσης.

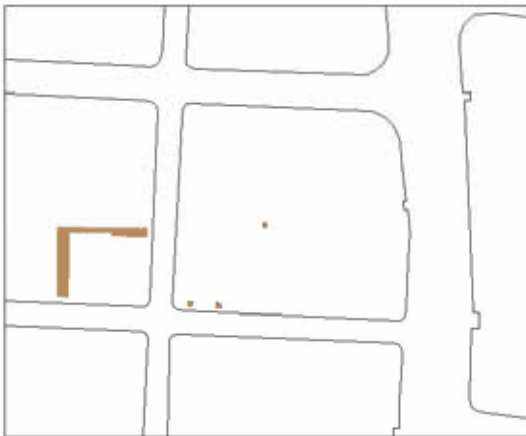
ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

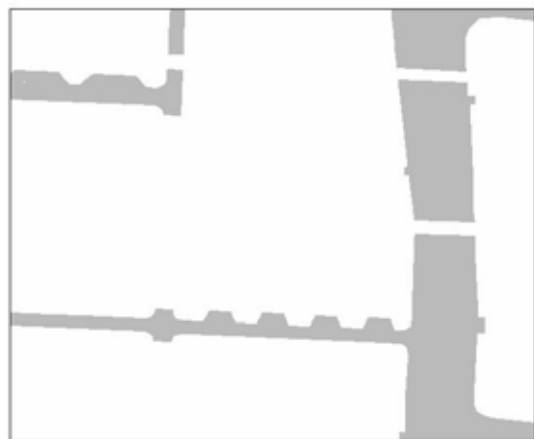
ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΠΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΦΥΤΕΥΣΗΣ

ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΥΔΡΟΠΕΡΑΤΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΣΦΑΡΟΥΣ

ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΒΑΛΤΩΣΗΣ

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΜΕΤΡΩΝ

ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Ο.Τ.

ΦΥΤΕΥΣΗ ΔΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Ο.Τ.

ΦΥΤΕΥΣΗ ΔΩΜΑΤΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΔΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

17. ΑΥΛΕΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Συγκρότημα Σχολείων στους Αμπελόκηπους *

Η πρόταση αφορά ένα οικοδομικό τετράγωνο της περιοχής Αμπελοκήπων Θεσσαλονίκης, όπου υφίσταται ήδη ένα πολυώροφο κτίριο κατοικίας και ένα κτίριο Δημοτικού Σχολείου, ενώ πρόκειται να κατασκευασθούν ακόμη Γυμνάσιο, Λύκειο και Νηπιαγωγείο.

Επειδή το συγκεκριμένο Ο. Τ. βρίσκεται σε κεντρικό σημείο και ουσιαστικά διακόπτει την γραμμική πορεία κατά μήκος της εμπορικής ζώνης της περιοχής, έγινε προσπάθεια να διατηρηθεί, η υπάρχουσα σήμερα -μέσω του αδόμητου χώρου-δυνατότητα διέλευσης, συνδυαζόμενη με την αναψυχή και την λειτουργία των σχολείων, με κατάλληλη οργάνωση και οριοθέτηση ιδιωτικών και δημόσιων χώρων πρασίνου. Έτσι προτείνεται η δημιουργία ενός επιμήκους χώρου πρασίνου , ο οποίος διασχίζει εγκάρσια το Ο.Τ. και οργανώνεται σε δύο επίπεδα.

Το επίπεδο που βρίσκεται χαμηλότερα από τη στάθμη των γύρω δρόμων, κατασκευάζεται με «μαλακά» υλικά, έχει περισσότερη φύτευση και διαρρέετε κατά μήκος του από μικρό υδάτινο κανάλι, που καταλήγει σε ένα σιντριβάνι- καθιστικό σκιασμένο από δένδρα.

Το δεύτερο επίπεδο, στην στάθμη των γύρω δρόμων, επιστρώνεται με «σκληρά», αναπτύσσεται παράλληλα με το προηγούμενο και δίνει την δυνατότητα γρήγορης διέλευσης δια μέσου του Ο.Τ. εξασφαλίζοντας παράλληλα οπτική επαφή προς τον παρακείμενο χώρο αναψυχής.

Γύρω από τον γραμμικό αυτό κοινόχρηστο χώρο πρασίνου και αναψυχής, χωροθετούνται τα κτίρια των τεσσάρων βαθμίδων εκπαίδευσης με τις αυλές τους, για τις οποίες προτείνεται η ανάλογη φύτευση και διαμόρφωση, ώστε να εξασφαλίζονται οι απαιτούμενες, κατά ηλικία, προϋποθέσεις για τους μαθητές που τις χρησιμοποιούν.

Από τις σχολικές αυλές, για λόγους ασφαλείας, μόνον εκείνες του Γυμνασίου και του Λυκείου έχουν την δυνατότητα άμεσης επικοινωνίας με το κοινόχρηστο πράσινο, έτσι ώστε, κατά περίπτωση, να δίνεται η δυνατότητα λειτουργικής ενοποίησης των χώρων.

Αντίθετα, οι αυλές του Δημοτικού και του Νηπιαγωγείου έχουν αυστηρή λειτουργική οριοθέτηση, η πεζογέφυρα όμως που τους συνδέει μεταξύ τους, εξασφαλίζει στους μικρούς μαθητές οπτική επαφή προς τους υπόλοιπους χώρους και λειτουργίες του Ο.Τ. .

Γενικά η προτεινόμενη λύση στοχεύει στην δημιουργία ενός συνόλου, όπου μέσω του πρασίνου θα επιτυγχάνεται ταυτόχρονα οριοθέτηση των παρακείμενων αστικών λειτουργιών (αναψυχή, εκπαίδευση, κατοικία) αλλά και δυνατότητα επιλεκτικής επέκτασής τους στις επιμέρους χωρικές ενότητες, χωρίς αυτό να επηρεάζει την ποιότητά τους.

Επίσης μέσω της κατάλληλης επιλογής φυτικού δυναμικού, επιχειρείται η αξιοποίηση του φυσικού στοιχείου ως διδακτικού μέσου(εναλλαγές εποχών, κύκλος ζωής), ως μέσου βελτίωσης της ποιότητας του αστικού τοπίου(αισθητική, οικολογική, λειτουργική) αλλά και ως μέσου εξοικείωσης των χρηστών με τον δημόσιο αστικό χώρο.

* Φοιτητική Εργασία της Κατερίνας Μπλέτσα στο διατμηματικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα: Αρχιτεκτονική Τοπίου του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Συγκρότημα Σχολείων στους Αμπελόκηπους

ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Μουσικό Σχολείο στα Τρίκαλα
(αρχιτεκτονικός διαγωνισμός – μελέτη ΜΕΤΕ-ΣΥΣΜ Α.Ε.)

ΚΑΤΟΨΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΠΡΟΟΠΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ

18. ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΣ ΜΕ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ *

Ο κεντρικός εμπορικός πεζόδρομος του Δήμου Καλαμαριάς στην οδό Κομνηνών βρίσκεται στο ιστορικό κέντρο του δήμου και ορίζεται από τα κτίρια της οδού Κομνηνών, τον χώρο του Δημαρχείου Καλαμαριάς και του ναού της Μεταμορφώσεως. Πρόκειται για περιοχή γενικής κατοικίας, η οποία εκτός από ιστορικό κέντρο αποτελεί και το εμπορικό κέντρο της Καλαμαριάς, με οικοδομές υψηλής αξίας και πλήθος καταστημάτων εμπορίου και αναψυχής στα ισόγεια και έντονη κίνηση πεζών και αυτοκινήτων.

Αρχικά σχεδιάστηκε ως πεζόδρομος το τμήμα της οδού Κομνηνών μεταξύ των οδών Μεταμορφώσεως και Πασσαλιδή, μετέπειτα όμως και εξαιτίας της εξάπλωσης των εμπορικών δραστηριοτήτων επεκτάθηκε και σε τμήματα των Ο.Τ. πάνω και κάτω από τους παραπάνω δρόμους με παρόμοιο σχεδιασμό. Για τον ίδιο λόγο πεζοδρομήθηκαν επίσης και τμήματα σε μικρό βάθος των κάθετων προς τον κύριο πεζόδρομο δρόμων.

Η κύρια σχεδιαστική αρχή είναι η προσπάθεια δημιουργίας ενιαίου χώρου μέσω των υλικών και των μοτίβων της πλακόστρωσης, του αστικού εξοπλισμού (δοχεία απορριμμάτων, παραδοσιακού τύπου φωτιστικά, ομοιόμορφα καθιστικά) και της φύτευσης (χρήση διαφόρων τύπων δένδρων σε ομοιόμορφα παρτέρια).

Αξιολόγηση της ανταπόκρισης στις λειτουργίες και τις χρήσεις γης

Η χρήση του πεζόδρομου κατά το μεγαλύτερο μέρος του εικοσιτετραώρου και σε όλη τη διάρκεια του έτους είναι εντονότατη, καθώς είναι το κεντρικότερο σημείο του δήμου και συγκεντρώνει όλων των ειδών τις λειτουργίες (κατοικία, εμπόριο, αναψυχή).

Η ανεξέλεγκτη εξάπλωση και κατάληψη του χώρου από ορισμένες χρήσεις, όπως το εμπόριο αλλά κυρίως η ψυχαγωγία (καφετερίες, εστιατόρια, μπαρ), δημιουργεί προβλήματα στην χρήση του πεζόδρομου για άλλες δραστηριότητες και εμποδίζει σε πολλές περιπτώσεις την απρόσκοπτη κίνηση τους. Δημιουργούνται επίσης προβλήματα ηχορύπανσης στους κατοίκους της περιοχής και αλλοιώνεται ο χαρακτήρας του πεζόδρομου εξαιτίας της έντασης των συγκεκριμένων χρήσεων.

Λόγω δε της έντονης καθημερινής χρήσης του πεζόδρομου και της ελλιπούς συντήρησης, σε πολλά σημεία η πλακόστρωση έχει φθαρεί ή και καταστραφεί, δημιουργώντας προβλήματα στην κίνηση των πεζών.

Ανταπόκριση σε περιβαλλοντικά ζητήματα

Το σύνολο των επιφανειών κίνησης - διέλευσης και στάσης -συγκέντρωσης των χρηστών του πεζόδρομου, είναι επιστρωμένες με σκληρά υλικά, σε μεγάλη ποικιλία (βοτσαλόπλακες, χρωματιστές πλάκες πεζοδρομίου, σχιστόλιθοι, κεραμικές και μαρμάρινες πλάκες) σε μία προσπάθεια δημιουργίας ποικιλίας στο περιβάλλον. Το τελικό αποτέλεσμα όμως μόνο σύγχυση προκαλεί καθώς δεν επιτρέπει την αναγνώριση στη διαφοροποίηση των χρήσεων (κίνηση – στάση, αλλαγή κατεύθυνσης, είσοδος κλπ). Τα χρώματα των υλικών ποικίλουν, αλλά σε ορισμένα σημεία δημιουργούνται προβλήματα θάμψωσης. Θετικά σημεία είναι η ύπαρξη αρμών σε περιοχές της πλακόστρωσης και το επαρκές σύστημα απορροής των ομβρίων υδάτων.

Υπάρχει και εδώ το πρόβλημα δημιουργίας του φαινομένου της «θερμικής νησίδας», κατά την θερινή περίοδο λόγω των δομικών υλικών των κτιρίων και των υπαίθριων χώρων (σκυρόδεμα, τούβλα, ασφαλτος δρόμων, πλακόστρωτα πεζοδρομίων) και της έλλειψης επιφανειών με χρώμα σε συνδυασμό με την μεγάλη πυκνότητα των κτιρίων.

Ο σχεδιασμός, η μορφή, το είδος και η επιφάνεια του αστικού χώρου που καταλαμβάνει η φύτευση έχουν προφανώς στόχο την «διακόσμηση» του πεζόδρομου. Η σχεδιαστική επιλογή της διαμόρφωσης μεγάλων κτιστών παρτεριών κατά μήκος του πεζόδρομου στο κέντρο ή πλευρικά, έχει πολλές φορές σαν αποτέλεσμα την παρεμπόδιση της πρόσβασης στα καταστήματα και της διέλευσης. Γενικά η ποσότητα, το είδος και ο τρόπος της φύτευσης δεν είναι σε θέση να δημιουργήσει θετικά αποτελέσματα θερμικής και οπτικής άνεσης στους χρήστες.

* Φοιτητική Εργασία της Κυριακής Πετρίδου στο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών: Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτιρίων του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Η ατμοσφαιρική ρύπανση και ο θόρυβος στην περιοχή είναι αρκετά έντονα φαινόμενα, λόγω της έντονης χρήσης τόσο του πεζόδρομου όσο και των αξόνων κυκλοφορίας στα ακραία σημεία του αλλά και των ενεργοβόρων κτιρίων (θέρμανση, κλιματισμός). Οι προαναφερθείσες συνθήκες τις περιόδους που επικρατούν ασθενείς άνεμοι ή υπάρχει νηνεμία, ευνοούν την παγίδευση των αερίων ρύπων και την εμφάνιση του φαινομένου της «θερμικής νησίδας».

Βελτιωτικές παρεμβάσεις

Για την βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών του πεζόδρομου και των συνθηκών άνεσης των χρηστών του, καθώς και την αναδιάρθρωση της σχέσης του δομημένου και των ελεύθερων χώρων κοινόχρηστων και ιδιωτικών προτείνονται οι παρακάτω παρεμβάσεις επανασχεδιασμού του:

Στον υπαίθριο χώρο

- Ενοποίηση του πεζόδρομου με τους ελεύθερους χώρους του Δημαρχείου, του ναού και τμημάτων των κάθετων δρόμων και των ακαλύπτων των κατοικιών, σε ενιαία και συνεχόμενη περιοχή διαδοχικών υπαίθριων χώρων, που κλιμακώνονται από τον δημόσιο υπαίθριο χώρο με έντονες δραστηριότητες και κίνηση (πεζόδρομος) σε χώρους στάσης, παιχνιδιού, μερικής απομόνωσης (αλσύλλια Δημαρχείου και ναού) και σε ημιδημόσιους μεταβατικούς χώρους (κάθετοι πεζόδρομοι, ενοποιημένοι ακάλυπτοι κατοικιών).
- Ενοποίηση του κύριου πεζόδρομου με τα τμήματα πέραν των οδών Μεταμορφώσεως και Πασσαλίδη και επανασχεδιασμός του πεζόδρομου για την διευθέτηση των χρήσεων και την απρόσκοπτη και προστατευμένη από τις καιρικές συνθήκες κίνηση των πεζών. Στο κέντρο του πεζόδρομου τοποθετείται συνεχόμενο στέγαστρο που περιλαμβάνει στην οροφή του ξύλινα σκίαστρα με νοτιοδυτικό προσανατολισμό, σε κανονικές αποστάσεις που επιτρέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία του αέρα και με κλίση που επιτρέπει την διόδο της ηλιακής ακτινοβολίας τον χειμώνα ενώ παρέχει σκίαση το καλοκαίρι. Εκατέρωθεν του στεγαστρου αυτού ορίζονται περιοχές για τα τραπεζοκαθίσματα των καταστημάτων αναψυχής στεγασμένες με ξύλινες πέργκολες. Στα υπόλοιπα στενότερα τμήματα του πεζόδρομου δημιουργείται στο κέντρο τους συνεχής νησίδα πρασίνου - καθιστικών «διάτρητη» από κάθετα περάσματα.
- Δημιουργία αλσυλλίου στην πλατεία μπροστά από το Δημαρχείο που περιλαμβάνει περιοχές πρασίνου και καθιστικών και περιοχές παιχνιδιού. Μπροστά από το Δημαρχείο διαμορφώνεται ανοιχτή γραμμική πλατεία που περιλαμβάνει ένα γραμμικό στοιχείο νερού με καταρράκτες και ενσωματωμένες γλυπτές εικαστικές δημιουργίες, για την ενίσχυση του φυσικού δροσισμού και την βελτίωση του ηχητικού και αισθητικού περιβάλλοντος
- Ενοποίηση με τον πεζόδρομο και διαμόρφωση του υπαίθριου χώρου του ναού με παρόμοιο τρόπο με την πλατεία του Δημαρχείου.
- Στα τμήματα κίνησης των πεζών του πεζόδρομου και των πλατειών, τοποθετούνται κυβόλιθοι από γρανίτη εγκιβωτισμένοι σε άμμο για την διευκόλυνση της απορροής των επιφανειακών υδάτων, σκούρου χρώματος για την αποφυγή του φαινομένου της θάμπωσης, που διακόπτονται από φιλέτα μαρμάρου ανοικτότερου χρώματος. Η χρήση πέτρας θεωρείται απαραίτητη λόγω της αντοχής της στην έντονη χρήση των χώρων αυτών. Επιπλέον η αισθητική του «καλντεριμιού» συνάδει με τις ιστορικές μνήμες της περιοχής. Η αίσθηση του προσανατολισμού ενισχύεται από την φορά των κυβόλιθων ενώ τα κάθετα φιλέτα μαρμάρου κατευθύνουν προς τις πλευρές των καταστημάτων και των άλλων χρήσεων που λειτουργούν στον πεζόδρομο.
- Ενοποιούνται με τους κάθετους πεζόδρομους ακάλυπτοι κτιρίων για την δημιουργία ήσυχων ημιδημόσιων χώρων με καθιστικά, πράσινο, πέργκολες και στοιχεία νερού. Στις σκιασμένες περιοχές αυτές μπορούν να στεγαστούν υπαίθριοι χώροι εστιατορίων.
- Γίνεται ευρεία χρήση χωμάτινων και φυτεμένων επιφανειών, καθώς και επιφάνειας συμπιεσμένου χώματος στις δεντροφυτεμένες περιοχές των πλατειών, για την μείωση της θερμικής εκπομπής και την αύξηση της υδατοπερατότητας του εδάφους.

- Ο κύριος στόχος των φυτεύσεων είναι να παρέχουν σκίαση τόσο στις διαδρομές, όσο και στις περιοχές των διαφόρων λειτουργιών (Σχέδιο 7), ενώ ταυτόχρονα να λειτουργούν σαν συνδετικά και λειτουργικά στοιχεία του χώρου, υποστηρίζοντας την ταυτότητα του.
- Δημιουργούνται νησίδες πυκνού πρασίνου στις πλατείες του ναού και του Δημαρχείου από φυλλοβόλα δένδρα για την παροχή σκιάς και δροσισμό στην περιοχή των καθιστικών το καλοκαίρι και την πρόσβαση του ηλιακού φωτός τον χειμώνα.
- Στην είσοδο του πεζόδρομου από την πλευρά της οδού Μεταμορφώσεως φυτεύονται αειθαλή δένδρα, που προστατεύουν από τον θόρυβο του δρόμου και συντελούν στην προστασία από τους ισχυρούς ψυχρούς ΒΔ ανέμους τον χειμώνα. Φυλλοβόλα δένδρα και αναρριχόμενα φυλλοβόλα φυτά στην περιοχή των καθιστικών συμβάλλουν στην θερινή σκίαση και αφήνουν την ηλιακή ακτινοβολία να περνάει τον χειμώνα. Η φύτευση συμπληρώνεται με οπωροφόρα δένδρα και θάμνους, για την ενίσχυση της ποικιλίας του οπτικού και αισθητικού περιβάλλοντος (μυρωδιές, χρώματα, αίσθηση της εναλλαγής των εποχών).
- Τοποθέτηση φωτοβολταϊκών συστοιχιών στο δώμα του Δημαρχείου για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας που θα χρησιμοποιηθεί για τον φωτισμό των δρόμων και των υπαίθριων χώρων, την άρδευση του πρασίνου και τη λειτουργία του σιντριβανιού.
- Τοποθέτηση κάδων ανακύκλωσης στο εσωτερικό των Ο.Τ.
- Θεωρήθηκε σκόπιμο να γίνουν κάποιες διευθετήσεις στους υπάρχοντες δρόμους με την εισαγωγή περιοχών με κυβόλιθους για την αντιληπτική ενοποίηση των τμημάτων του πεζόδρομου και την μείωση της ταχύτητας των αυτοκινήτων για την προστασία των πεζών, που κινούνται κατά μήκος του.

Στις κατοικίες

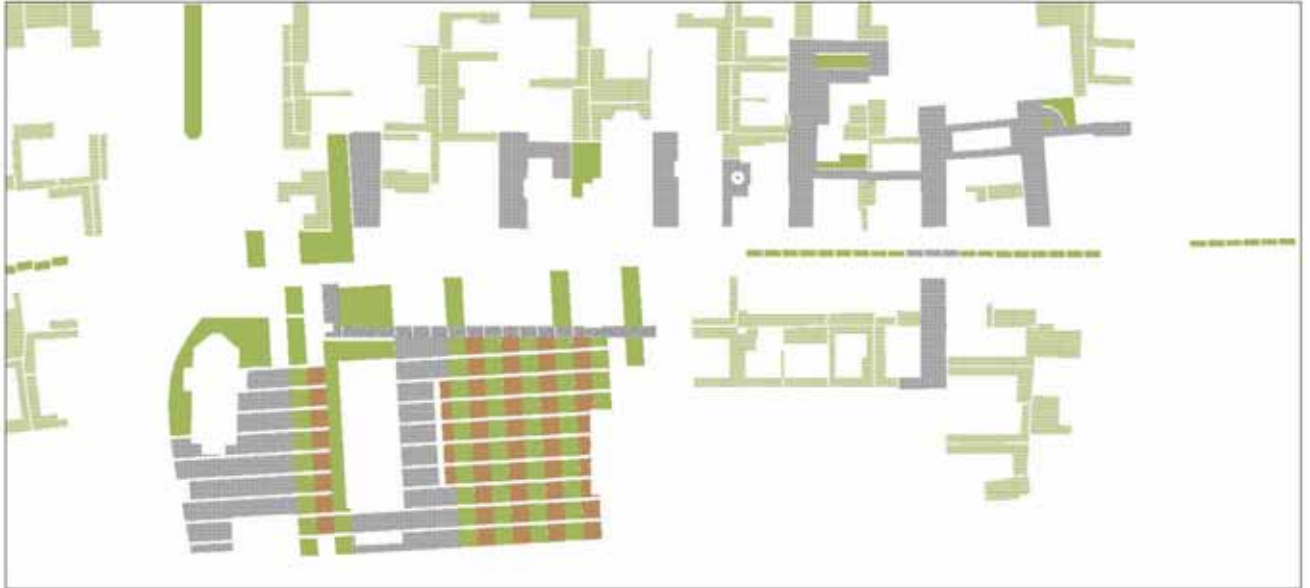
- Αξιοποίηση των δωμαίων για τον δροσισμό των κτιρίων με φύτευση, προσθήκη στοιχείων νερού και οριζόντιων στοιχείων για την ηλιοπροστασία τους.
- Διαμόρφωση των δυτικών όψεων με προσθήκη κατακόρυφων κινητών στοιχείων για ηλιοπροστασία.
- Σύνδεση των κατοικιών με το δίκτυο φυσικού αερίου της περιοχής για θέρμανση, χρήση ηλιακών συλλεκτών για παραγωγή ζεστού νερού χρήσης.

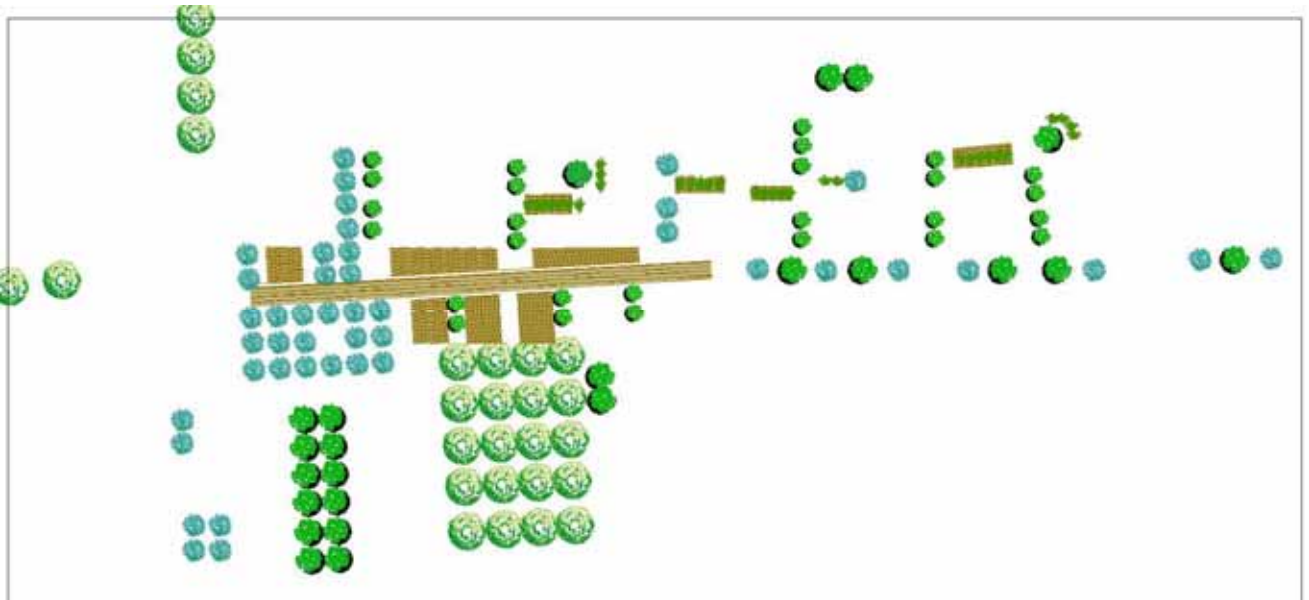
ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ - ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΠΕΖΟΔΡΟΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ - ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΥΔΡΟΠΕΡΑΤΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ

ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΦΥΤΕΥΣΗΣ

19. ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΡΚΑΔΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΟΛΙΧΝΗΣ *

Η πλατεία Αρκαδίου βρίσκεται στη βορειοδυτική περιοχή του Δήμου Πολίχνης, σε μια αραιοδομημένη νησίδα του αστικού ιστού, η οποία οριοθετείται βόρεια και νότια από δύο μεγάλες εκτάσεις ανοιχτών χώρων, το στρατόπεδο Καρατάσου και το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης, αντίστοιχα.

Η πλατεία Αρκαδίου είναι ένας μικρός υπαίθριος χώρος σε σχήμα Γ, που περιβάλλεται από κατοικίες και δημόσια κτίρια, που λειτουργεί σαν τόπος υποστήριξης εκδηλώσεων της δημόσιας κοινωνικής ζωής, ενώ συνδυάζει σε κάποιο βαθμό και το ρόλο του υπαίθριου χώρου πρασίνου - αναψυχής - παιχνιδιού. Η αναψυχή είναι η κύρια χρήση της περιοχής και χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι, έχει δοθεί από την αρμόδια υπηρεσία του Δήμου η ειδική άδεια σε όμορη ταβέρνα της περιοχής, για τη χρήση κατά τη θερινή περίοδο μικρού τμήματος ενός πεζόδρομου της πλατείας.

Το κοινωνικό προφίλ της πλατείας προσδιορίζεται από την αναλογία των διαφορετικών ομάδων χρηστών σε κάθε στιγμή, των διαφορετικών δραστηριοτήτων, αλλά και των διαφορετικών συχνοτήτων χρήσης της. Από άποψη ηλικίας, που συνιστά το κυριότερο κριτήριο ταξινόμησης των χρηστών, παρατηρείται χρήση της πλατείας από παιδιά και νέους του γειτονικού σχολικού συγκροτήματος, κατά τις ημέρες λειτουργίας του και σε συγκεκριμένες ώρες το μεσημέρι, όταν τελειώνουν τις σχολικές τους υποχρεώσεις, ενώ άλλες ομάδες χρηστών, κατά κύριο λόγο μητέρες με παιδιά και βρέφη και άτομα της τρίτης ηλικίας, χρησιμοποιούν την πλατεία κυρίως το απόγευμα και το βράδυ, κατά τη θερινή περίοδο.

Οι υπάρχουσες διαμορφώσεις καλύπτουν κάποιες από τις λειτουργικές απαιτήσεις της πλατείας, αλλά σίγουρα όχι τις βασικότερες. Συγκεκριμένα, διευκολύνουν σε κάποιο βαθμό τον κοινωνικό ρόλο της, κυρίως όσον αφορά στη χρήση του κεντρικού χώρου και της παιδικής χαράς από παιδιά και νέους του γειτονικού σχολικού συγκροτήματος. Δε διευκολύνουν όμως την κίνηση ή στάση άλλων ομάδων χρηστών της πλατείας (π.χ. μητέρες και άτομα τρίτης ηλικίας), λόγω της ανυπαρξίας προστασίας από τις καιρικές συνθήκες. Η ύπαρξη νερού σημειακά με την μορφή σιντριβανιού στο οποίο οδηγούν «όλοι οι δρόμοι» δεν είναι ικανή να δικαιολογήσει την απόδοση τόσης σπουδαιότητας στον χώρο αυτό. Καθώς δεν έχει εξασφαλιστεί η δυνατότητα και ο τρόπος διαχείρισής του σιντριβανιού, η λεκάνη του μετατρέπεται σε κάδο απορριμμάτων. Η πρόσβαση στην πλατεία, λόγω της διάταξης των ανοιγμάτων εισόδου των πεζών από τους δύο οδικούς άξονες είναι προβληματική. Η λειτουργία της φύσης δεν ευνοείται, λόγω της μορφής και της έκτασης της υπάρχουσας φύτευσης, αλλά και των υλικών επίστρωσης των δαπέδων. Τέλος, ο αστικός εξοπλισμός με το είδος και τη μορφή του προδιαγράφει την ανάπτυξη κάποιων δραστηριοτήτων. Έτσι, τα υπάρχοντα στοιχεία αστικού εξοπλισμού (φωτιστικά σώματα, παγκάκια, καλάθια απορριμμάτων, εμπόδια πεζοδρομίων) επιτελούν το λειτουργικό ρόλο τους, χωρίς να προσδίδουν όμως κάποιο ιδιαίτερο χαρακτήρα στην πλατεία.

Αξιολόγηση της επάρκειας και του ρόλου της φύτευσης.

Ο σχεδιασμός, η μορφή και η επιφάνεια του αστικού χώρου που καταλαμβάνει η φύτευση έχουν προφανώς στόχο την διαμόρφωση μιας εσωστρεφούς ταυτότητας στην πλατεία. Η σχεδιαστική επιλογή της διαμόρφωσης μεγάλων διακοσμητικών παρτεριών κατά μήκος των πλευρών της, έχει σαν αποτέλεσμα την παρεμπόδιση της ελεύθερης πρόσβασης και της διέλευσης. Παράλληλα, η δημιουργία διαδρόμων κίνησης προς ένα σημείο αναφοράς τον κεντρικό πλακοστρωμένο κύκλο με το κυκλικό σιντριβάνι, δε διευκολύνει στη δημιουργία χρηστικών χώρων (Σχέδιο1).

Η μορφή των φυτεύσεων είναι σποραδική και τυχαία, δεν φαίνεται να επιτελούν κάποιο λειτουργικό σκοπό ενώ υπάρχει παντελής έλλειψη υψηλού πρασίνου και βασικών συνδετικών και λειτουργικών στοιχείων (δενδροστοιχίες, πέργκολες με αναρριχώμενα φυτά κλπ). Αλλά και η ανάπτυξη της βλάστησης με τη μορφή, την σύνθεση και την ποικιλία της δεν επαρκεί. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις περιοχές των καθιστικών έχουν φυτευτεί ανθοφόρα δενδρύλλια που δεν είναι ικανά να προσφέρουν σκιά.

* Φοιτητική Εργασία της Κυριακής Πετρίδου και της Ασημίνας Παπαδιαμαντή στο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών: Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτιρίων του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Οι μοναδικός ρόλος των θάμνων είναι να οριοθετούν τα παρτέρια και έτσι αντί να συνεισφέρουν στην ποικιλία της βλάστησης αποτελούν ένα μονότονο και μη ωφέλιμο, από άποψη σκιάς, στοιχείο. Το μόνο θετικό είναι ότι υπάρχουν αρκετά μεγάλες επιφάνειες με γρασίδι. Γενικά η ποσότητα, το είδος και ο τρόπος της φύτευσης δεν είναι σε θέση να δημιουργήσει θετικά αποτελέσματα θερμικής και οπτικής άνεσης στους χρήστες.

Αξιολόγηση της χρήσης των δομικών υλικών.

Το σύνολο των επιφανειών κίνησης / διέλευσης και στάσης / συγκέντρωσης των χρηστών της πλατείας, είναι επιστρωμένες με σκληρά υλικά, που δημιουργούν ένα ομοιόμορφο και μονότονο περιβάλλον. Το τελικό αποτέλεσμα δεν επιτρέπει την αναγνώριση στη διαφοροποίηση των χρήσεων, παρά μόνο στο χώρο της παιδικής χαράς που είναι επιστρωμένος με ελαστικές, αντικραδασμικές πλάκες ασφαλείας.

Η επιλογή των σκληρών υλικών είναι αποτέλεσμα του χαμηλού κόστους και της μεγάλης αντοχής τους στην κίνηση των πεζών και στο χρόνο, καθώς δεν χρειάζονται ιδιαίτερη συντήρηση. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο μέρος των επιφανειών της πλατείας είναι επιστρωμένο με γκρι λειασμένες τσιμεντόπλακες, με μικρό ποσοστό από κόκκινες για τη δημιουργία σχεδίων, ενώ ο κεντρικός κυκλικός χώρος είναι επιστρωμένος με λευκό ανάγλυφο μάρμαρο.

Το γκρι χρώμα που κυριαρχεί, μαζί με το υλικό της ασφάλτου με το οποίο είναι διαστρωμένοι οι περιβάλλοντες δρόμοι, επιδεινώνει τις δυσμενείς συνθήκες θερμικής άνεσης των χρηστών κατά τους θερινούς μήνες. Το λευκό χρώμα του μαρμάρου παρά την αδρή επιφάνειά του, λόγω της ανακλαστικότητάς του δημιουργεί προβλήματα θάμβωσης, ιδιαίτερα την θερινή περίοδο και κατά τις μεσημβρινές ώρες, αποτρέποντας την χρήση του κεντρικού καθιστικού χώρου.

Γενικά, όλες οι επιφάνειες των σκληρών υλικών έχουν υπόστρωμα από μπετόν και επομένως δεν παρουσιάζουν υδατοπερατότητα, που είναι απαραίτητη για την απορροή των ομβρίων και τον εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα της περιοχής.

Επανασχεδιασμός της πλατείας με στόχο τη βελτίωση των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών της.

Με βάση την ανάλυση και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών παραμέτρων στα κεφάλαια που προηγήθηκαν προκύπτουν οι παρακάτω διαπιστώσεις:

- Το κυριότερο πρόβλημα της πλατείας σε ότι αφορά στην λειτουργική και περιβαλλοντική συμπεριφορά της είναι η άμεση έκθεση στον ήλιο κατά την θερινή περίοδο και η έκθεση της στους ψυχρούς ΒΔ ανέμους τον χειμώνα. Ο σχεδιασμός της αφορά μόνο σε επιφανειακές διαμορφώσεις και δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη για ηλιοπροστασία και ανεμοπροστασία.
- Το μεγάλο ποσοστό πλακοστρώσεων με υλικά μικρής ανακλαστικότητας ή ανοιχτόχρωμα, σε συνδυασμό με την έλλειψη σκίασης, δημιουργούν προβλήματα υπερθέρμανσης και θάμβωσης και επομένως έλλειψης άνεσης και περιορισμένη χρήση της πλατείας, τις περισσότερες ώρες της ημέρας, την θερινή περίοδο.
- Ο σχεδιασμός των διαμορφώσεων εμποδίζει την απρόσκοπτη πρόσβαση, αποτρέπει την διέλευση και ευνοεί την συγκέντρωση σε ένα κεντρικό σημείο, όπου η μοναδική δραστηριότητα είναι η στάση χωρίς όμως να υπάρχει ιδιαίτερος λόγος για αυτό εφόσον ούτε σκιά υπάρχει ούτε το σιντριβάνι λειτουργεί.
- Η παρεμπόδιση της διέλευσης εμποδίζει την σύνδεση και την συνέχεια των γύρω πεζοδρόμων αποκλείοντας έτσι από την χρήση της πλατείας μιας μεγάλης ομάδας χρηστών, των διερχόμενων και των περιπατητών που θα έδιναν ζωντάνια και κίνηση στο χώρο όλες τις ώρες της ημέρας.

- Η προβληματική λειτουργία και η περιορισμένη χρήση της πλατείας, έχει οδηγήσει τους ιδιοκτήτες στο κλείσιμο των περιμετρικών στοών των κτιρίων εφόσον δεν υπάρχει ζήτηση για λειτουργία καταστημάτων.

Ο επανασχεδιασμός της πλατείας γίνεται με σκοπό την βελτίωση των περιβαλλοντικών παραμέτρων, για την παροχή καλύτερων περιβαλλοντικών συνθηκών (θερμικών, οπτικών, ακουστικών) που θα συμβάλλουν στην συνολική αναβάθμιση του ελεύθερου αυτού χώρου, ώστε να καταστεί πόλος έλξης για τους κατοίκους και τους κάθε είδους χρήστες και να συμβάλλει θετικά στην βελτίωση του μικροκλίματος της γύρω περιοχής.

Η σχεδιαστική πρόταση λαμβάνοντας υπόψη τα προβλήματα που παρουσιάζει η πλατεία, εκτός από την δημιουργία ελκυστικού και άνετου περιβάλλοντος για τους χρήστες της, επιδιώκει την σύνδεση της με την γύρω περιοχή μέσω του δικτύου των πεζοδρόμων, ώστε να εξασφαλίζεται η άνετη και απρόσκοπτη πρόσβαση και να ευνοείται εκτός από τη στάση και η διέλευση μέσω αυτής με ευχάριστες και άνετες διαδρομές.

Τα **βασικά χαρακτηριστικά της σχεδιαστικής πρότασης** είναι:

- Αρχιτεκτονική Διαμόρφωση
Το βασικό χαρακτηριστικό της νέας χάραξης είναι δύο κάθετες μεταξύ τους διαδρομές, που διασχίζουν την πλατεία προεκτείνοντας τους άξονες των πεζοδρόμων που εκβάλλουν σε αυτήν και εξασφαλίζουν την πρόσβαση, την σύνδεση με την γύρω περιοχή και την συνέχεια της πορείας των πεζών μέσα από σκιασμένες με δένδρα ή στέγαστρα διαδρομές.
Η οριζόντια διαδρομή στεγάζεται με συνεχόμενο στέγαστρο, που προεκτείνεται προς τον πεζόδρομο και περιλαμβάνει στην οροφή του ξύλινα σκίαστρα με περίπου νότιο προσανατολισμό, σε κανονικές αποστάσεις που επιτρέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία του αέρα και με κλίση που επιτρέπει την δίοδο της ηλιακής ακτινοβολίας τον χειμώνα ενώ παρέχει πλήρη σκίαση το καλοκαίρι. Η κάθετη διαδρομή ορίζεται από δύο σειρές δένδρων εκατέρωθεν και διασχίζεται στο κέντρο της από υδάτινη επιφάνεια στην οποία υπάρχει ένα γραμμικό στοιχείο - καταρράκτης, για την ενίσχυση του φυσικού δροσισμού και την βελτίωση του ηχητικού περιβάλλοντος.
Οι διαδρομές αυτές ορίζουν και τις λειτουργικές περιοχές της πλατείας που συνδέονται μεταξύ τους με πλήθος δευτερευόντων διαδρομών, σχεδιασμένες να μην διακόπτουν τη λειτουργία τους, αλλά αντίθετα να συμμετέχουν στην οργάνωση τους, ενώ ταυτόχρονα παρέχουν πολλαπλή πρόσβαση και σύνδεση με τον γύρω αστικό ιστό.
- Λειτουργική οργάνωση
Ο λειτουργικός επανασχεδιασμός της πλατείας έγινε με βάση τις ανάγκες των χρηστών της και της δημιουργίας πολυλειτουργικών χώρων, που θα δίνουν την δυνατότητα χρησιμοποίησης τους όλες τις ώρες και όλες τις εποχές, από διαφορετικές ομάδες χρηστών. Για το σκοπό αυτό σχεδιάστηκαν δύο περιοχές με ξεχωριστή ταυτότητα.
Η «εξωστρεφής περιοχή» προς την πλευρά της οδού Αρετής διαμορφώνεται με εναλλασσόμενες λωρίδες από γρασίδι και πλάκες σχιστόλιθου, σε μία αμφιθεατρική διάταξη με ελαφριά κλίση προς το κέντρο. Οι μικρού πλάτους κάθετες διαδρομές που διασχίζουν την περιοχή την συνδέουν με τους άλλους χώρους της πλατείας και προεκτείνόμενες προς την οδό Αρετής την ενοποιούν αντιληπτικά και λειτουργικά με τον χώρο των σχολείων, καθώς απευθύνεται κυρίως προς αυτή την ομάδα χρηστών, παρέχοντας χώρο για πολλών ειδών χρήσεις (παιχνίδι, ομαδικές δραστηριότητες).
Η «εσωστρεφής» περιοχή που συνορεύει με την περιοχή της κατοικίας και περιλαμβάνει την παιδική χαρά και την περιοχή των καθιστικών στεγασμένη με ξύλινη πέργκολα με αναρριχόμενα φυλλοβόλα φυτά, σκιασμένη περιοχή για ξεκούραση και αναψυχή, ακόμη και τις μεσημβρινές ώρες το καλοκαίρι.

- Υλικά
Τα υλικά επιστρώσης των επιφανειών αποτελούν σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει τόσο το θερμικό, όσο και το οπτικό περιβάλλον. Προτείνεται η κάλυψη του εδάφους των λειτουργικών περιοχών με πλάκες σχιστόλιθου, φυσική πέτρα που παρουσιάζει μικρή ανακλαστικότητα ώστε να μειώνεται η θάμβωση, σε συνδυασμό με μεγάλου πλάτους αρμούς ή λωρίδες με χρώμα ή γρασίδι για την μείωση των επιφανειακών θερμοκρασιών του εδάφους και την εξασφάλιση της υδροπερατότητας. Δεν γίνεται εκτεταμένη χρήση μεγάλων επιφανειών με γρασίδι, καθώς αυτές καθίστανται μη λειτουργικές, παρά μόνο σε δύο σημεία για την οριοθέτηση προστατευμένων χρήσεων (περιοχή καθιστικών / παιδικής χαράς). Οι δύο κύριες διαδρομές καλύπτονται από κυβόλιθους εγκιβωτισμένους σε άμμο για την αύξηση της υδροπερατότητας τους. Στην παιδική χαρά χρησιμοποιείται άμμος θαλάσσης.
- Φύτευση
Ο κύριος στόχος των φυτεύσεων είναι να παρέχουν σκίαση τόσο στις διαδρομές, όσο και στις περιοχές των διαφόρων λειτουργιών της πλατείας, ενώ ταυτόχρονα να λειτουργούν σαν συνδετικά και λειτουργικά στοιχεία του χώρου, υποστηρίζοντας την ταυτότητα του.
Τα δένδρα αποτελούν τα κυρίαρχα στοιχεία στη διαμόρφωση του τοπίου. Επιλέχθηκαν αειθαλή δένδρα προς την πλευρά της οδού Αρετής σε δύο σειρές για την ανεμοπροστασία τον χειμώνα και την σκίαση το καλοκαίρι της «αμφιθεατρικής» περιοχής της πλατείας. Φυλλοβόλα δένδρα και αναρριχόμενα φυλλοβόλα φυτά στην περιοχή των καθιστικών συμβάλλουν στην θερινή σκίαση και αφήνουν την ηλιακή ακτινοβολία να περνάει τον χειμώνα. Η φύτευση συμπληρώνεται με οπωροφόρα δένδρα και θάμνους, για την ενίσχυση της ποικιλίας του οπτικού και αισθητικού περιβάλλοντος (μυρωδιές, χρώματα, αίσθηση της εναλλαγής των εποχών).

ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΡΚΑΔΙΟΥ – ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΡΚΑΔΙΟΥ – ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

A. ΚΑΛΥΨΗ ΕΔΑΦΟΥΣ - ΥΔΡΟΠΕΡΑΤΟΤΗΤΑ**B. ΣΚΙΑΣΗ ΦΥΣΙΚΗ - ΤΕΧΝΗΤΗ**

20. ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΕΑΣ ΠΑΡΑΛΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ *

Η περιοχή κατοικίας δημιουργήθηκε γύρω στο τέλος του 19^{ου} αιώνα κατά την επέκταση της πόλης εκτός των τειχών, ως ζώνη κατοικιών υψηλών εισοδημάτων κατά μήκος του Θερμαϊκού Κόλπου. Τα κτίρια (επαύλεις εκλεκτικιστικής μορφολογίας) κτίζονται σε μεγάλα οικόπεδα με κήπους, αρχικά ως εξοχικές κατοικίες κυρίως κατά μήκος της σημερινής οδού Βασιλίσσης Όλγας, που ονομαζόταν «Λεωφόρος των Εξοχών». Αργότερα με την κατασκευή του τραμ αποκτούν χαρακτήρα μόνιμης διαμονής.

Το πρώτο πολεοδομικό σχέδιο της Θεσσαλονίκης, γνωστό σαν σχέδιο Hebrar, που εκπονήθηκε μετά την πυρκαγιά του 1917, περιλαμβάνει την περιοχή ως μελλοντική επέκταση της πόλης, αξιοποιεί τις φυσικές κλίσεις για την διαμόρφωση των οικοδομικών νησίδων και ενσωματώνει στον αστικό ιστό τις περιοχές των χειμάρρων ως γραμμικές περιοχές πρασίνου που εισάγουν το φυσικό περιβάλλον από τους πρόποδες του Σειχ – Σου στον ιστό της πόλης, ο οποίος φτάνει ως την ακτή ακολουθώντας την φυσική γραμμή της παραλίας.

Το σχέδιο αυτό δυστυχώς δεν εφαρμόστηκε, αντίθετα στην διάρκεια των δεκαετιών 1960 και 1970 κατά την οποία η πόλη παρουσιάζει έντονο ρυθμό πληθυσμιακής αύξησης, οι αξίες γης στην περιοχή αυξάνονται κατακόρυφα με αποτέλεσμα την έντονη αστικοποίηση της με υψηλούς συντελεστές δόμησης, την εξαφάνιση σχεδόν των ιδιαίτερα αξιόλογων από αρχιτεκτονική άποψη και περιβαλλοντική προσαρμογή επαύλεων, τον κατακερματισμό των οικοπέδων και την οικοδόμηση μεγάλου ύψους πολυκατοικιών.

Την περίοδο αυτή διαμορφώνεται η Νέα Παραλία με επίχωση της θάλασσας, ο πυθμένας της οποίας στην περιοχή αυτή είχε βάθος μερικών μέτρων. Στις νέες εκτάσεις που δημιουργήθηκαν με την επίχωση διαμορφώθηκε ο άξονας της λεωφόρου Μ. Αλεξάνδρου και η παραλιακή ζώνη πρασίνου. Η επέκταση αυτή ισοπέδωσε τις μικρές φυσικές κλίσεις του εδάφους προς τη θάλασσα, εξαφάνισε την φυσική γραμμή της παραλίας αλλοιώνοντας δραματικά το φυσικό ανάγλυφο σε μία εκτεταμένη περιοχή, ενώ η χάραξη δρόμου ταχείας κυκλοφορίας (Μ. Αλεξάνδρου), απέκοψε την άμεση πρόσβαση και την επαφή του αστικού ιστού με την παραλιακή περιοχή πρασίνου και την θάλασσα.

Οι κάθετοι προς τους δύο άξονες δρόμοι παρουσιάζουν πολύ μικρό πλάτος δημιουργώντας ουσιαστικά ένα συμπαγές φράγμα κατά μήκος της παραλίας, που περιορίζει στο ελάχιστο τις φυγές και τη θέα για τον εσωτερικό αστικό ιστό, καθώς και την κίνηση της ευνοϊκής θαλάσσιας αύρας. Είναι θετικό το γεγονός ότι σε ορισμένα σημεία διατηρητέα κτίρια με σχετικά μικρό ύψος και με τον περιβάλλοντα χώρο τους δημιουργούν πολύτιμα πολεοδομικά κενά. Όλη η περιοχή είναι κρηπιδωμένη από την πλευρά της θάλασσας, εκτός από την περιοχή των Ομίλων και το τμήμα κάτω από την οδό Σοφούλη στις οποίες διατηρείται ελεύθερη ακτογραμμή. Ακόμη όμως και στις περιοχές αυτές δεν είναι δυνατή η πρόσβαση με αποτέλεσμα να μην υπάρχει η δυνατότητα εναλλακτικής επαφής και επίδρασης της θάλασσας στις λειτουργίες της παραλίας.

Αξιολόγηση της επάρκειας υπαίθριων χώρων – φύτευσης

Η περιοχή είναι από τις περισσότερο προνομιακές της πόλης από την άποψη της ύπαρξης υπαίθριων ελεύθερων χώρων, καθώς όχι μόνο γειτνιάζει με την παραλιακή ζώνη πρασίνου, αλλά παρεμβάλλονται και εντός αυτής σημαντικές περιοχές υπαίθριων χώρων.

Το πλεονέκτημα όμως αυτό παραμένει αναξιοποίητο καθώς οι περισσότεροι από τους χώρους αυτούς είτε είναι εντελώς αδιαμόρφωτοι είτε δεν συντηρούνται και παρουσιάζουν αραιή φύτευση με έντονα σημάδια φθοράς και κακής βιολογικής κατάστασης. Σημαντικά τμήματα των ελεύθερων χώρων χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση του οξυμένου προβλήματος της στάθμευσης που αντιμετωπίζει η πυκνοδομημένη περιοχή κατοικίας.

* Φοιτητική Εργασία της Κυριακής Πετρίδου στο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών: Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτιρίων του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου

Μεταξύ της παραλίας και της Μ. Αλεξάνδρου υπάρχουν περιοχές πρασίνου άλλες αδιαμόρφωτες με σποραδικές και τυχαίες φυτεύσεις και άλλες στοιχειωδώς διαμορφωμένες από τον Δήμο Θεσσαλονίκης, περιφραγμένες και επομένως προσβάσιμες μόνο για συγκεκριμένες ώρες. Ο δε σχεδιασμός τους είναι αποσπασματικός, δεν λαμβάνει υπόψη τις γειτονικές περιοχές και δίνει μεγαλύτερη προτεραιότητα στις κατασκευές παρά στο πράσινο και τις φυτεύσεις.

Λόγω του ασαφούς ιδιοκτησιακού καθεστώτος της παραλιακής ζώνης οι χρήσεις είναι ανεξέλεγκτες και τείνουν να επεκταθούν εις βάρος του πρασίνου (Ξενοδοχείο «Μακεδονία Παλλάς», Δημοτικά Αναψυκτήρια, οι εγκαταστάσεις του Ιστιοπλοϊκού Ομίλου τα αντλιοστάσια του ΟΑΘ).

Η μονοσήμαντη χρήση ευρωπαϊκών λευκών για την διαμόρφωση δενδροστοιχιών με το αιτιολογικό ότι αναπτύσσονται γρήγορα δημιουργεί προβλήματα και μεγάλους κινδύνους ατυχημάτων όταν φυσά ισχυρός άνεμος, εξαιτίας του αδύνατου ριζικού συστήματός τους.

Σε ότι αφορά τους ακάλυπτους χώρους των οικοδομικών τετραγώνων λόγω της μεγάλης επιτρεπόμενης κάλυψης των οικοπέδων είναι ελάχιστοι και όπου υπάρχουν σπανίως φυτεύονται και χρησιμοποιούνται κυρίως ως χώροι στάθμευσης. Με το διάταγμα του 1971 καθορίζονται οικοδομικές ενότητες με συνένωση οικοπέδων για την διαμόρφωση ενοποιημένων ακάλυπτων χώρων με πεζόδρομους, ελεύθερους χώρους με πράσινο. Η ευνοϊκή αυτή ρύθμιση που θα μπορούσε να βελτιώσει σημαντικά το μικροκλίμα των οικοδομικών τετραγώνων, δεν αξιοποιήθηκε επαρκώς καθώς εφαρμόστηκε σε ορισμένα μόνο σημεία όπου ήταν δυνατό, ενώ η διαμόρφωση τους γίνεται συνήθως με σκληρά δάπεδα και μικρές περιοχές πρασίνου με την μορφή παρτεριών και χαμηλές κυρίως φυτεύσεις. Το ρυμοτομικό διάταγμα της περιοχής Σοφούλη προβλέπει οικοδομικές μονάδες με προκήπιο περιμετρικά των οικοπέδων, το οποίο όμως στις περισσότερες περιπτώσεις έχει διαμορφωθεί σε χώρο στάθμευσης αυτοκινήτων.

Αξιολόγηση της χρήσης των δομικών υλικών

Τα κυριότερα δομικά υλικά των κτιρίων και των υπαίθριων χώρων, το σκυρόδεμα, τα τούβλα η άσφαλτος των δρόμων και τα πλακόστρωτα των πεζοδρομίων και των πεζόδρομων είναι υλικά μικρής ανακλαστικότητας, μεγάλης θερμοχωρητικότητας και χαρακτηρίζονται από υψηλό συντελεστή θερμικής εκπομπής, δηλαδή επανεκπέμπουν το μεγαλύτερο ποσοστό της θερμότητας που έχουν απορροφήσει. Η θερμική συμπεριφορά των παραπάνω υλικών σε συνδυασμό με την μεγάλη πυκνότητα και τον μεγάλο όγκο των κτιρίων, καθώς και των μεγάλων επιφανειών ασφαλτόστρωσης, λειτουργούν ως συσσωρευτές θερμότητας και ευνοούν την δημιουργία του φαινομένου της «θερμικής νησίδας» στην ζώνη της κατοικίας.

Στην παραλιακή ζώνη η ύπαρξη μεγάλων επιφανειών νερού και περιοχών με χώμα, γρασιδί και βλάστηση, που έχουν υψηλή θερμοχωρητικότητα, αλλά χαμηλό συντελεστή θερμικής εκπομπής, σε συνδυασμό με την κατά τόπους σκίαση της επιφάνειας του εδάφους από τα δένδρα δημιουργούν ευνοϊκότερες συνθήκες μικροκλίματος, που θα μπορούσαν να έχουν θετική επίδραση στην γειτονική ζώνη κατοικίας, αν δεν παρεμβάλλονταν η παραλιακή λεωφόρος με ασφαλτοστρωμένο κατάστρωμα μεγάλου πλάτους.

Βελτιωτικές παρεμβάσεις αστικού σχεδιασμού

Με βάση την παραπάνω αξιολόγηση διαπιστώνεται, ότι η περιβαλλοντική απόκριση του διαμορφωμένου αστικού περιβάλλοντος της περιοχής παρουσιάζει τα συνήθη προβλήματα των πυκνοδομημένων περιοχών, καθώς δεν αξιοποιείται το πλεονέκτημα της γειτνίασης με στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος (θάλασσα, ρέματα, περιοχές πρασίνου) και της ύπαρξης σημαντικών πολεοδομικών κενών (περιοχές διατηρητέων κτιρίων, ακάλυπτοι οικοδομικών νησίδων), για την βελτίωση του μικροκλίματος της περιοχής και των συνθηκών θερμικής άνεσης.

Η ποιότητα του περιβάλλοντος ενός οικιστικού συνόλου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την σχέση που υπάρχει ανάμεσα στους δομημένους και στους ελεύθερους χώρους. Στον πλήρως διαμορφωμένο οικιστικό ιστό της περιοχής οι δυνατότητες πολεοδομικών παρεμβάσεων περιορίζονται στην αναδιάρθρωση της σχέσης του δομημένου και των ελεύθερων χώρων κοινόχρηστων και ιδιωτικών και τον επανασχεδιασμό τους.

Οι παρεμβάσεις που προτείνονται σε επίπεδο αστικού σχεδιασμού είναι:

- Δημιουργία δικτύου ενοποιημένων ελεύθερων χώρων που θα περιλαμβάνει και θα αξιοποιεί τους ακάλυπτους χώρους των οικοδομικών τετραγώνων οι οποίοι θα ενοποιηθούν για να διαμορφωθούν ενιαίες περιοχές πρασίνου και θα συνδεθούν μεταξύ τους με δενδροφυτεμένους πεζόδρομους. Τα σκληρά δάπεδα θα πρέπει να περιοριστούν στις απολύτως απαραίτητες διαδρομές, ενώ θα πρέπει να γίνει ευρεία χρήση χωμάτων και φυτεμένων επιφανειών για την μείωση της θερμικής εκπομπής και την αύξηση της υδατοπερατότητας του εδάφους.
- Οι περιοχές διατηρητέων κτιρίων ο περιβάλλοντας χώρος των οποίων είναι συνθήτως φυτεμένος με ψηλά δένδρα θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στο δίκτυο των ελεύθερων χώρων με ενίσχυση των φυτεύσεων για την δημιουργία νησίδων πυκνού πρασίνου, με ευεργετικές για το μικροκλίμα των γύρω κτιρίων επιδράσεις.
- Ανασχεδιασμός της παραλιακής ζώνης και ενοποίηση των χώρων πρασίνου με δίκτυο εσωτερικών διαδρομών, πυκνώση της βλάστησης και των δενδροστοιχιών με φυτικά είδη ανθεκτικά στις ειδικές συνθήκες της περιοχής (ισχυροί Β άνεμοι, επιφανειακός θαλάσσιος υδροφόρος ορίζοντας), περιορισμό των πλακοστρώσεων και των σκληρών δαπέδων, μείωση των περιοχών με λειτουργίες αναψυχής και ορθολογική ενσωμάτωση τους στις περιοχές πρασίνου.
- Η κατασκευή της υποθαλάσσιας αρτηρίας θα μπορούσε να συμπληρωθεί με την μερική υποβίβαση του επιπέδου της παραλιακής οδού Μ. Αλεξάνδρου με ανοιχτά τμήματα για τον φυσικό αερισμό και φωτισμό της, ώστε να γίνει δυνατή η ενοποίηση της παραλιακής ζώνης πρασίνου με την ζώνη της κατοικίας και το δίκτυο των εσωτερικών ενοποιημένων ελεύθερων χώρων της. Οι περιοχές των διατηρητέων κτιρίων και των χώρων κοινωφελών δραστηριοτήτων είναι οι πλέον ενδεδειγμένες για να γίνει αυτή η ενοποίηση. Με την πρόταση αυτή θα μπορούσε να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά, το πρόβλημα της ρύπανσης καθώς οι ρύποι θα φιλτράρονται από τις υπερκείμενες δενδροστοιχίες, οι οποίες σε συνδυασμό και με το χαμηλότερο επίπεδο του δρόμου θα δημιουργήσουν και φράγμα θορύβου προς τη ζώνη κατοικίας.

Στο χαμηλότερο δε επίπεδο της Μ. Αλεξάνδρου θα υπάρχει η δυνατότητα αξιοποίησης τοπικά του χώρου κάτω από τις περιοχές πρασίνου, για την διαμόρφωση υπόγειων χώρων στάθμευσης, που θα έδιναν λύση στο οξύμεινο πρόβλημα της περιοχής.

- Τα ρέματα της περιοχής αντιμετωπίστηκαν μόνο σαν φυσικοί υδραυλικοί υποδοχείς και αγνοήθηκε η αξία τους σαν σημαντικό στοιχείο του οικοσυστήματος της πόλης. Η πρόταση για την αποκατάσταση της ανοικτής κοίτης τους στον υπάρχοντα αστικό ιστό είναι ανέφικτη για τα περισσότερα. Παρόλα αυτά για το ρέμα Αλλατίνη υπάρχει η δυνατότητα αυτή, καθώς ένα τμήμα του είναι ήδη ανοικτό, ενώ το τμήμα από την οδό Σοφούλη και έως τη εκβολή του διέρχεται από κοινόχρηστους χώρους, στους οποίους μάλιστα διατηρείται και μέρος της βλάστησης του. Προτείνεται λοιπόν η διάνοιξη της κοίτης έως την εκβολή του, η ενίσχυση της φύτευσης και η σύνδεση της παραρρημμάτιας περιοχής με τον περιβάλλοντα χώρο του διατηρητέου συγκροτήματος των Μύλων Αλλατίνη, καθώς και με το παραλιακό τμήμα κάτω από την οδό Σοφούλη όπου διατηρείται η ελεύθερη ακτογραμμή.

Οι παρεμβάσεις που προτείνονται σε ότι αφορά στις κατοικίες είναι:

- Αξιοποίηση των δωματίων για τον δροσισμό των κτιρίων με φύτευση, προσθήκη στοιχείων νερού και οριζόντιων στοιχείων για την ηλιοπροστασία τους.
- Διαμόρφωση των δυτικών όψεων με προσθήκη κατακόρυφων κινητών στοιχείων για ηλιοπροστασία.
- Προσθήκη κατακόρυφης πέργκολας σε όψεις της οδού Β. Όλγας για το φιλτράρισμα του αέρα τον δροσισμό, την ηλιοπροστασία και την ηχομόνωση των διαμερισμάτων.

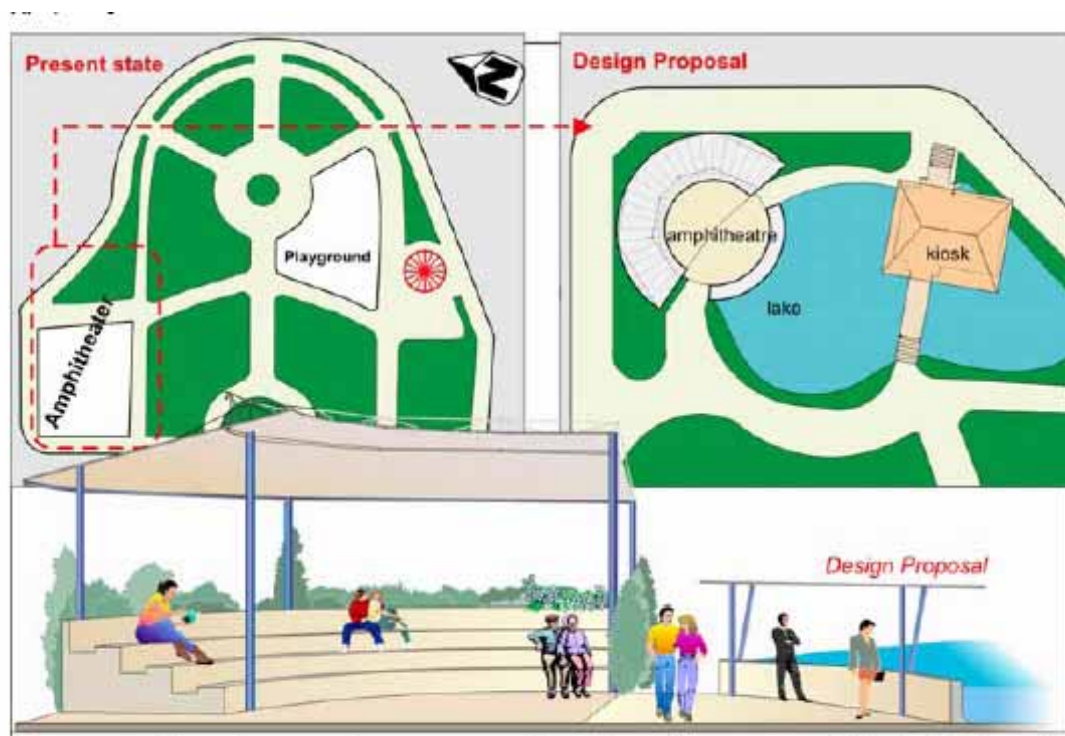
(α)

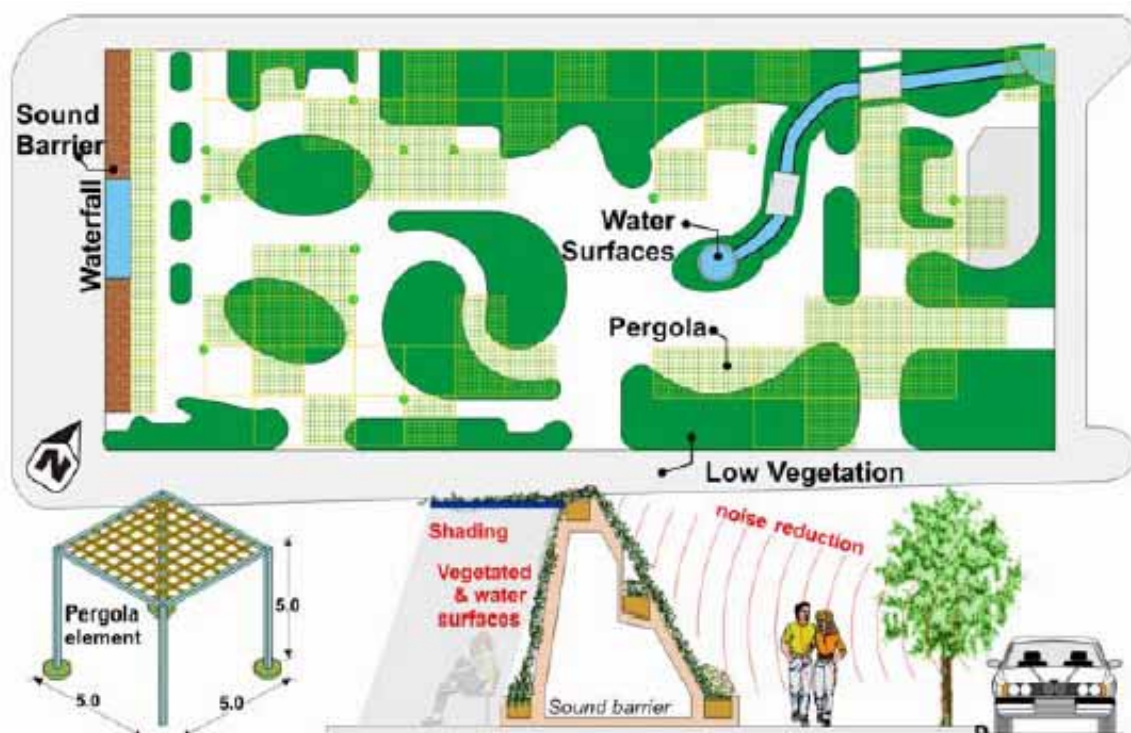
(β)

(α) και (β), Διαμόρφωση πράσινης γέφυρας στον αστικό ιστό στην πόλη Mainz για τη διευκόλυνση της κίνησης των πεζών και τη σύνδεση των ανοικτών χώρων

21. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ RUROS *

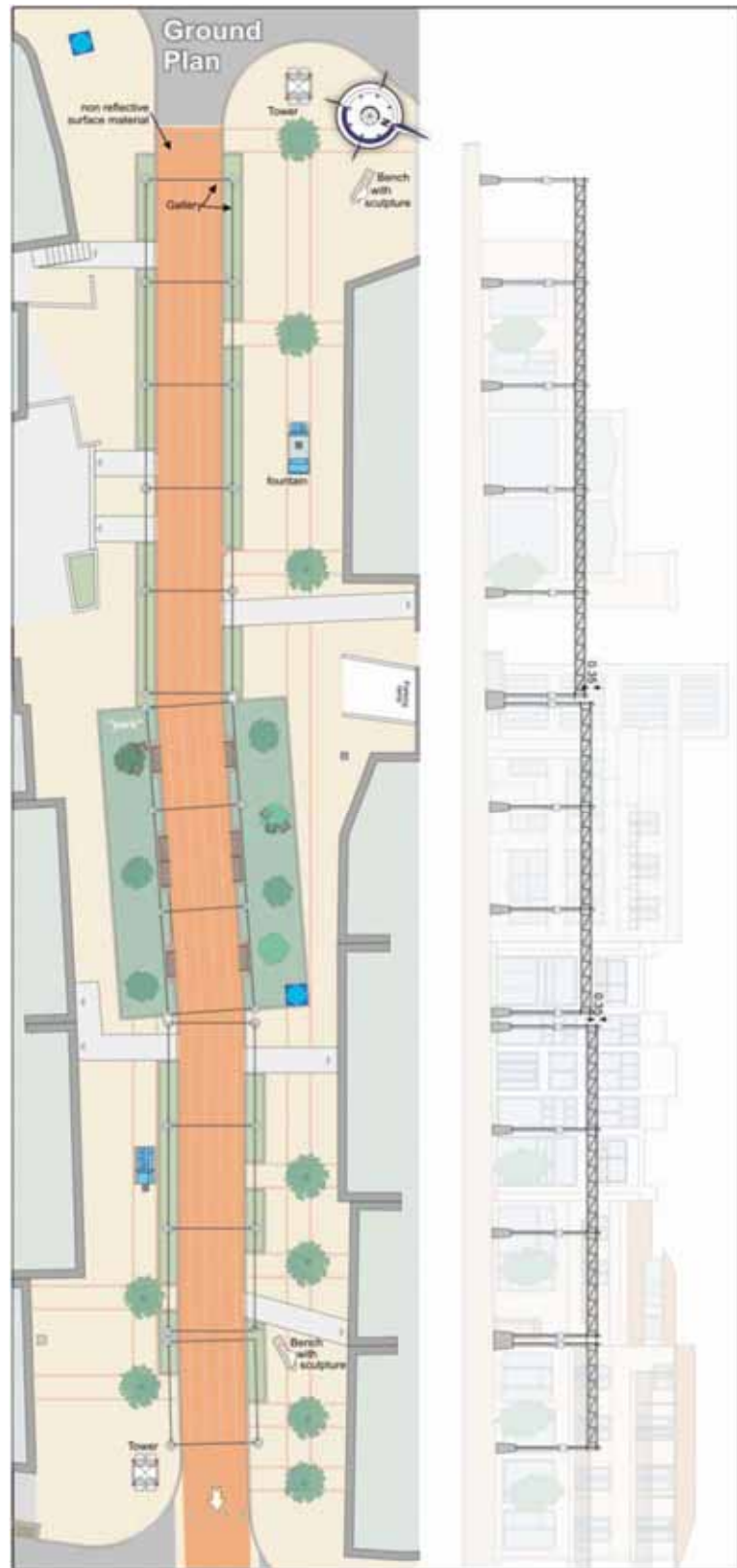
Υφιστάμενη κατάσταση και σχεδιαστική πρόταση για την Πλατεία Κρήτης. Με πιο λεπτομέρεια η τομή του αμφιθεάτρου.

Σχεδιαστική πρόταση για την Πλατεία Μακεδονομάχων και λεπτομέρειες ορισμένων από τις προτεινόμενες κατασκευές.

Προοπτική άποψη της
σχεδιαστικής πρότασης.

Κάτοψη και τομή τμήματος του δρόμου κατά τη σχεδιαστική πρόταση.